

Икки шайх ривоят қилишган.

Ўзига озор берганларнинг қилмишларига сабр қилиш ва уларни афв қилиб юбориш Аллоҳ таолонинг сифатларидан бири экан.

مَسَّ وَهَيْلَعُ هَلَلِ الْوَسْرَمَسَقِ: لَأَقُ هُنَّ عُلُجَ لِي ضَرَّ هَلَلِ دَبَعُ نَعَدِي رَأْمَةً مَسَقَلِ هَلَلِ أَوْ رَأَصُنْ أَلْمُجْرَلِ أَقْفُ، مَسْقِي نَأَكْ أَمْضَعَبَكَّ مَسَقِ وَهُوَ هَيْتِ أَفْ، مَسَّ وَهَيْلَعُ هَلَلِ الْوَسْرَمَسَقِ لِي لَوْلُوقُ أَلْمُجْرَلِ هَلَلِ أَوْ هَبْ مَلِي نَأْتِدُو تَحَبَّضَعُو، هَجَّ وَرَّيَّغَتَوْ هَيْلَعُ كَلْدَقِ شَفْ، هَتْ رَأَسَفْ، هَبْ أَحْصَأْ يَفْ نَأَخِ شَلْ هَأَوْرَ. «رَبَّصَفْ كَلْدَقُ نَمْرَثُ كَأَبِ سَوْمِ يَدُوًّا» لَأَقُ مَثْ، هَتْ رَبَّحْ أَنْكُ أَي دَمَّرْتَلْ أَوْ

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам аввал қилган тақсимларига ўхшаш бир тақсим қилдилар. Шунда ансорлардан бир киши:

«Аллоҳга қасамки, бу тақсимлашда Аллоҳнинг розилиги ирода қилинмади», деди.

Мен: «Аллоҳга қасамки, Набий соллalloҳу алайҳи васалламга хабар бераман», дедим-да, у зотнинг ҳузурларига бордим. Ул зот саҳобалари билан эканлар. Мен ул зотга у айтган гап ҳақида сирли равишда хабар бердим. Бу у зотга оғир ботди. Юзлари ўзгариб, жахллари чиқиб кетди. Ҳатто мен: «Ул зотга хабар бермасам бўлар экан», деб ўйладим.

Сўнгра у зот:

«Аллоҳ Мусони раҳмат қилсин! У бундан ҳам кўпроқ озор еб, сабр қилган эди», дедилар».

Икки шайх ва Термизий ривоят қилишган.

Бу ривоятда номи зикр қилинмаган, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламга қаттиқ озор берган одам Меътаб ибн Қушайр исмли мунофиқ эди.

Ушбу ҳадиси шарифнинг бошқа ривоятини ҳам ўрганиш жараёнида тўлиқроқ маълумот олсак, ажаб эмас.

يَفْ أَسَانِ هَلْ لَأُلُوسَرَرَرَثِ إِنِّي نَحْمُ وَيَنَّا كَأَمَلٍ : لَأَق ، هُنَّ عُهُلْ لَأِي ضَرَّهَلْ لَأِدْبَعَنْ عَطِ
عَطِ أَوْ ، كَلْدَلْ ثَمَّ عَنِّي عَطِ أَوْ ، لَأَبْ لَأِنَّمَا سَبَّاحَنْ بَعَرْقُ أَلَا عَطِ أَوْ ، هَمَّ سَقْلِ
هَدَهْنِ هَلْ لَأَوْ : لُجَرَلْ أَوْ ، هَمَّ سَقْلِ يَفْ ذِي مَوِي مَهْرَثْ أَوْ ، بَعَرْقُ لَأَفَارْشَأْ نَمَّ أَسَانُ
لَأُوسَرَرَرَبُّ خُ أَلْ هَلْ لَأَوْ : تُتْلُقُ فِ : لَأَق ، هَلْ لَأُحْ وَ أَيْ فِ دِي رَأْ أَمَّ ، أَيْ فِ لَدُعْ أَمَّ هَمَّ سَقْلِ
مُثْ ، فَرَّصَلْ أَلْ نَأَكْ يَتَّحُّ هَجَّ وَ رِّي عَتَفَ : لَأَق ، لَأَقْ أَمَّ بُّ هُتَّرَبُّ خُ أَوْ هُتَّي تَأَفَ : لَأَق ، هَلْ لَأِ
دَقْ ، يَسُومُ هَلْ لَأُحْ رِي » : لَأَقْ مُثْ : لَأَق ، «هُلْ وُسَرَوُ هَلْ لَأِدْعِي مَلْ نِ لِدْعِي نَمَّ » : لَأَق
هُ أَوْ . أَثِي دَحْ أَدْعَبْ هَلْ لَأُغْفَرَأْ أَلْ ، مَحَّحْ أَلْ : تُتْلُقُ : لَأَق . «رَبَّ صَفْ أَدَهْ نَمَّ رَثْ كَأَبْ يَدُؤُ
مَلْسَمُ

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Ҳунайн куни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам тақсимлашда баъзи одамларни устун қўйдилар. Ул зот Ақраъ ибн Ҳобисга юзта туя бердилар. Уяйнага ҳам шунча бердилар. Арабларнинг ашрофларидан баъзиларига ҳам бердилар ва ўша куни тақсимлашда уларни устун қўйдилар.

Шунда бир киши:

«Аллоҳга қасамки, бу тақсимлашда адолат қилинмади. Бунда Аллоҳнинг розилиги ирода қилинмади», деди.

Бас, мен: «Аллоҳга қасамки, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга хабар бераман», дедим-да, у зотнинг ҳузурларига бориб, у айтган гап ҳақида хабар бердим.

Ул зотнинг юзлари ўзгариб, тери бўяладиган қизил қонга ўхшаб кетди ва:

«Агар Аллоҳ ва Унинг Расули адолат қилмаса, ким адолат қилади?! Аллоҳ Мусони раҳмат қилсин! У бундан ҳам кўпроқ озор кўриб, сабр қилган эди», дедилар.

Шунда мен: «Бундан кейин у зотга гап кўтариб келмайман», дедим».

Муслим ривоят қилган.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қалбларини улфат қилиш лозим бўлган кишиларга ўлжадан кўп нарса берган эдилар. Уларнинг ичида ушбу ривоятда номлари зикр қилинган Ақраъ ибн Ҳобис, Уяйна ва бошқалар бор эди. Тақсимлашдаги ҳикматни англаб етмаган Меътаб ибн Қушайр номли мунофиқ бу ишда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни адолатсизликда айблашга бориб етди. Аммо ул зот ушбу тақсимлаш айни

Мусулмон инсон турмушни яхши таъмин қилиш учун имкониятидаги барча ҳалол воситаларни ишга солиб, ҳаракат қилаверади. Аммо ризқ бериш Аллоҳ таолодан эканини ҳеч қачон унутмайди. Шунинг учун ўзига берилган ризқ-насибани Аллоҳ таолонинг иродасидан деб билади. Оз бўлса, норози бўлмайди, кўп бўлса, ҳовлиқиб кетмайди. Чунки Аллоҳ таолонинг иродасига қарши чиқиш мусулмон одам учун тўғри эмас.

Мазкур ривоятларда мусулмон инсон ўзига берилган ва берилмаган ризққа нисбатан қандай муносабатда бўлиши лозимлиги ҳақида бир неча кўрсатмалар берилмоқда:

- Иффатли бўлиш.

Бировнинг молидан умидвор бўлишни ор деб билиш. Ким ўзини иффатли тутишга уринса, Аллоҳ таоло уни иффатли қилиб қўйиши турган гап.

- Ўзида бировнинг сариқ чақасига ҳам эҳтиёжи йўқлигини изҳор қилиш.

Аллоҳ таоло бундай одамнинг кўзини тўқ қилиб қўйгани учун ундан ҳеч бир очкўзлик содир бўлмас экан.

- Кам бўлса ҳам, ўзига берилган ризққа сабр қилиш.

Сабр Аллоҳ таоло томонидан бандага инъом этилган энг катта ва кенг ато ҳисобланади. Сабрли киши ризқнинг озига ҳам, йўқчиликка ҳам чидаб, ўзини хор қилмай, бошини тик тутиб кун кўради. Сабр неъматидан бебаҳра банда эса дунёнинг ярмига эга бўлса ҳам, очкўзлигини билдириб қўяди.

Мусулмон одам Аллоҳ таоло томонидан берилган етарли ризққа сабр қилиб, қаноатли бўлиб ўтса, дунёдаги энг катта нажотга эришган шахс бўлади.

Ҳақиқий бойлик молу дунёнинг кўплигида эмас, нафснинг тўқлигидадир.

Ушбу таълимотларни ҳар бир мусулмон яхшилаб ўрганиб, ўзига сингдириб олиши ва ҳаётига татбиқ қилиши лозим. Ана шундагина орамизда беш танга пул кўйига тушиб одам ўлдирадиганлар, ўғрилик, порахўрлик, рибохўрлик қиладиганлар, фирибгарлик, алдамчилик, ёлғончилик ва бошқа разолатларни қиладиганлар қолмайди.

رُبُّ صَيِّ وَ سَانِلَا اَطْلَاخُمْ نَاك اذِ اِمْلَسُ مَلَا : مَلَسَو وَّ عِلَّ عِلَّ لَلَا اِلَّ صِلَّ لَلَا اِلَّ وَّ سَرَّ رَلَا ق
هُ اَوَّر . «مُهَادَا اِلَّ ع رُبُّ صَيِّ اَل وَّ سَانِلَا اَطْلَاخِي اَل اِلَّ مَلَسُ مَلَا ن م رِي خ م هَادَا اِلَّ ع
ي ذِمَّتِلَا

Абу Молик ал-Ашъарий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган узун ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам жумладан:

«...Сабр зиёдир...», дедилар».

Муслим, Термизий ва Насоий ривоят қилишган.

Зиё – бир жисмнинг ўзидан чиққан ёруғликдир. Мисол учун, қуёшдан чиққан ёруғлик зиё дейилади.

Бир жисм ўзидан бошқадан олган ёруғликни қайтариб чиқарса, бу нур дейилади. Мисол учун, ой қуёшдан олган ёруғликни қайтариб таратгани учун ой нури дейилади.

Аллоҳ таоло Қуръони Каримда: **«У қуёшни зиё, ойни нур қилган Зотдир»**, деган. Зиё нурдан кучли бўлади.

Сабрнинг зиё бўлиши шундаки, аввало инсон сабр ила маъсиятлар зулматидан чиқади. Қолаверса, сабр бора-бора мўмин инсоннинг қалбидаги зиёга айланади. Чунки Аллоҳ таолонинг дини ва тоати йўлидаги қийинчиликларга сабр қиладиган одамнинг қалбида зиё пайдо бўлади. Ўша зиё ибодатлар ва турли машаққатларнинг янглиш йўлини ёритиб, тўғри йўл танлашига ёрдам беради.

Шунингдек, сабрнинг зиёси мўмин кишига қабрида ҳам, қиёмат кунида ҳам фойда беради.

Кўпчилик орасида «сабр» тушунчаси нотўғри талқин қилинади. «Сабр» деганда, биров томонидан қилинган зулмга жавоб бермай, жим туриш тушунилади. Аслида бу сабр эмас, қўрқоқликдир. Сабр эса ижобий тушунчадир.

Исломда «сабр» дейилганда, аввало иймон-эътиқод, дину диёнат йўлидаги қийинчиликларга сабр қилиш, Аллоҳ таолонинг амрини бажариш, қайтарганларидан қайтишга нафсни мажбур қилиб, чидатиш тушунилади.

«Сабр» деганда, Аллоҳ таолонинг калимаси ер юзида ҳамма калималардан устун бўлиши учун кураш қийинчиликларига дош бериш назарда тутилади. Бутун дунёни Ислом дини адолатидан баҳраманд қилиш учун олиб бориладиган даъват машаққатларига чидаш, ҳалол, пок юриш, яшаш ва ишлаш қийинчилигига чидашни «сабр» дейилади.

«Руҳий тарбия» китобининг 2-жузи асосида тайёрланди

Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2021 йил 14 апрелдаги 03-07/2439-рақамли хулосаси асосида тайёрланди.